

Nr 55.

Ankom till riksdagens kansli den 4 april 1938 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ändrade villkor för återbetalning av s. k. ackordslån.

(2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 189 av herr *Sköldén m. fl.* och II: 298 av herr *Andersson i Södergård m. fl.*, har hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t ville göra framställning om skyndsamt förslag angående sådana villkor för återbetalning av s. k. ackordslån, varigenom skälig hänsyn tages till den ekonomiska situation, vari ifrågavarande kategori av låntagare befinna sig.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna framställning, får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat yttrande över motionerna från centralnämnden för ackordslåneärenden m. m.

För utlämnande av ackordslån och stödlån åt jordbrukare har riksdagen såsom extra reservationsanslag anvisat för budgetåret 1932/1933 15,000,000 kronor, för budgetåret 1933/1934 10,000,000 kronor samt för budgetåret 1934/1935 8,000,000 kronor. Bestämmelser rörande anslagens användning återfinnas i kungörelserna nr 366/1932, 135/1933 och 54/1934. Bestämmelserna för kapital- och räntebetalning å ackordslån enligt dessa kungörelser ha ändrats genom kungörelsen nr 317/1937. För behandlingen av frågor rörande ackordslån och stödlån har av Kungl. Maj:t tillsatts en för riket gemensam centralnämnd samt för varje hushållningssällskaps område en lånenämnd.

I proposition nr 187 till 1935 års riksdag framlade Kungl. Maj:t vissa förslag till fortsatta åtgärder för reglering av jordbrukets skuldförhållanden. Enligt ifrågavarande förslag skulle utlämnandet av stödlån upphöra med utgången av budgetåret 1934/1935. Däremot skulle ackordslåneverksamheten tillsvidare fortgå efter i stort sett samma plan som förut men utvidgas dels genom höjning av lånens maximibelopp, dels ock genom att lån finge beviljas icke blott för genomförande av ackord utan även för förekommande av exekutiv försäljning av gäldenärens fastighet eller hans för jordbruket nödiga inventarier ävensom — i samband med lån för något av nu angivna ändamål — för anskaffande av yttre inventarier till gäldenärens jordbruk eller reparation av till hans fastighet hörande ekonomibygnader. Sedan riksdagen bifallit detta förslag och för lånetilldelningen under budgetåret

1935/1936 anvisat ett reservationsanslag av 1,900,000 kronor, utfärdades den 7 juni 1935 kungörelse (nr 277) om lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m. I kungörelsen, som trätt i kraft den 1 juli 1935, ha vissa ändringar vidtagits genom kungörelserna nr 102/1936 och 205/1937. I brev till statskontoret den 7 juni 1935 föreskrev Kungl. Maj:t, att av den vid utgången av budgetåret 1934/1935 förefintliga behållningen å tidigare till ackordslån och stödlån åt jordbrukare anvisade anslag ett belopp av 700,000 kronor skulle överföras till anslaget för budgetåret 1935/1936. För budgetåret 1936/1937 har riksdagen för lånetilldelning ytterligare anvisat ett reservationsanslag av 1,900,000 kronor. För innevarande budgetår har intet särskilt anslag anvisats för ändamålet.

Bestämmelserna om återbetalning och förräntning av ackordslån äro likalydande i 1932, 1933 och 1934 års lånekungörelser med det undantag, att tiden för amorteringskyldighetens inträde bestämts till 1939 respektive 1940 och 1941. Bestämmelserna återfinnas i respektive författningars 5 §, som är av följande innehåll:

Ackordslån skall återbetalas med en femtedel om året med början år 1939 (respektive 1940 och 1941). Å ackordslån erlägges under de två första åren icke någon ränta. Därefter gäldas ränta efter fem procent om året å halva lånebeloppet och, sedan amorteringssskyldighet inträtt, å lånet i dess helhet.

I 17 § av vederbörande kungörelser lämnas bestämmelser om skyldighet att gälda ränta för det fall, att lån uppsäges, ändå att ränta eljest icke skolat utgå.

I 1935 års kungörelse stadgas om återbetalning av lån i 10 § följande:

Lån är räntefritt under de två första åren. Därefter gäldas ränta efter fyra procent om året. Från och med femte kalenderåret näst efter det, under vilket lånet utlämnats, skall å lånet årligen erläggas amortering, som jämte ränta å oguldet lånebelopp utgöres genom en varje år lika stor annuitet, så beräknad, att lånet är återbetalt femton år efter amorteringens början.

Kungörelsen nr 317/1937 har följande innehåll:

1. Den som erhållit ackordslån jämlikt någon av kungörelserna den 30 juni 1932 (nr 366), den 21 april 1933 (nr 135) och den 23 mars 1934 (nr 54), må, efter ansökan, av länsstyrelsen erhålla medgivande att ifråga om lånets amortering och räntebetalningen därå tillgodonjuta ändrade villkor, på sätt och i den ordning nedan stadgas.

2. Medgivande som under 1. avses skall innefatta sådan ändring i lånevillkoren,

att å hela lånebeloppet från och med den 1 januari 1938 skall erläggas ränta efter fyra procent för år,

samt att från och med det kalenderår, under vilket enligt för lånet hittills gällande villkor amorteringsskyldighet inträder, å lånet årligen skall erläggas amortering, som jämte ränta å oguldet lånebelopp utgöres genom en varje år lika stor annuitet, så beräknad, att lånet är återbetalt femton år efter amorteringens början.

3. Sådant medgivande må lämnas endast under förutsättning, att låntagaren utfärdar ny skuldförbindelse, innehållande de förändrade lånevillkoren och med enahanda säkerhet, som för lånet finnes ställd, eller

med säkerhet, som länsstyrelsen efter hörande av vederbörande lånenämnd prövar därmed likvärdig.

samt att ansökan med ny skuldförbindelse till länsstyrelsen inkommer senast den 31 december 1937.

4. Vederbörande länsstyrelse har att om denna kungörelses innehåll låta underrätta låntagare som däri avses.

Centralnämnden för ackordslåneärenden m. m. har i sitt yttrande till en början erinrat om innehållet uti sistberörda kungörelse och den nämndens framställning, som låg till grund för propositionen nr 22 i ärendet till 1937 års riksdag. Härefter har nämnden anfört följande:

»De låntagare, som varit underkastade de med avseende å amorteringen strängare bestämmelserna i 1932—1934 års kungörelser, hava sålunda beretts möjlighet att komma i åtnjutande av de lindrigare amorteringsvillkor, som enligt 1935 års kungörelse gälla. Vid sådant förhållande lär det ej finnas anledning att, såsom motionen närmast synes åsyfta, bereda 1932—1934 års låntagare ytterligare lättnad som icke skulle komma jämväl dem till godo, som senare erhållit ackordslån.

Generella åtgärder för att bereda lättnad med avseende å återbetalningen av ackordslån synas centralnämnden åtminstone för närvarande ej böra vidtagas. Väl är det såsom motionärerna påpeka fråga om ett klientel av jordbrukare i dålig ekonomisk ställning, vilkas återbetalningsmöjligheter icke få överskattas. Likväl visade den år 1936 företagna och till Kungl. Maj:t överlämnade utredningen rörande 1932 och 1933 års låntagares dåvarande ställning i ekonomiskt hänseende ett med hänsyn till omständigheterna ganska gynnsamt resultat, därvid emellertid ej får förbises, att till resultatet säkerligen bidragit de senare årens genomsnittligt goda skördar. Visserligen visade utredningen även att vissa låntagare alltjämt hava att dragas med en mycket betungande skuldbörda, och för många av dessa kommer otvivelaktigt den om något år inträdande återbetalningsskyldigheten för ackordslånen att försvåra och kanske även äventyra deras möjligheter till fortsatt jordbruksdrift. Men detta behöver ej föranleda åtgärder för generell lättnad med avseende på återbetalningen. Huruvida sådan erfordras lär det i allt fall icke kunna bedömas förrän amorteringsskyldigheten inträtt. Centralnämnden avser att genom en förnyad undersökning göra sig underrättad om låntagarnas nuvarande förhållanden och jämväl framdeles följa utvecklingen härvidlag. I den mån särskilda åtgärder till beredande av lättnad för låntagarna därvid befinnas erforderliga kommer centralnämnden givetvis icke att underlåta att till statsmakternas prövning framlägga de förslag i nämnda syfte, som betingas av omständigheterna.

I detta sammanhang må erinras därom att Kungl. Maj:t enligt föreskrift i resp. lånekungörelser äger förordna om avskrivning av lån eller del därav. Hittills har även i några fall, där verkställd utredning rörande låntagarnas ekonomiska och andra förhållanden ådagalagt deras betalningsoförmåga, Kungl. Maj:t gjort bruk av sin berörda befogenhet, i det att vissa räntebelopp — någon kapitalavbetalning har ju ännu icke ifrågakommit — avskrivits. Jämväl bör erinras, att Kungl. Maj:t, såsom framgår av propositionen nr 22 till 1937 års riksdag, lär äga befogenhet att i fall, då en låntagare enligt 1932—1934 års kungörelser av oförstånd eller oföretagsamhet ej i tid gjort framställning om ändring i amorteringsvillkoren enligt kungörelsen nr 317/1937, likväl medgiva sådan ändring.

Centralnämnden avstyrker sålunda för närvarande ändring i bestämmelserna om återbetalning av ackordslån och förmenar att i händelse av ute-

bliven betalning i stället liksom hittills från fall till fall vederbörandes betalningsförmåga och förhållanden i allmänhet böra undersökas och frågan om lånets avskrivning i den utsträckning, som betingas av omständigheterna, underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Under återopande av vad sålunda anförts får centralnämnden hemställa, att föreliggande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Utskottet.

Genom de vid 1937 års riksdag beslutade ändrade bestämmelserna för återbetalning och förräntning av de ackordslån, vilka åsyftas i föreliggande motioner, ha ifrågavarande äldre låntagare kommit i åtnjutande av samma förmånliga villkor, som gälla för nyare ackordslåntagare. Enär amorteringsskyldigheten för de äldre ackordslånen inträder först med åren 1939 respektive 1940 och 1941, har någon erfarenhet ännu ej vunnits om låntagarnas förmåga att fullgöra sina förbindelser. Då vidare Kungl. Maj:t äger, efter prövning i varje särskilt fall, förordna om avskrivning av såväl räntesom kapitalbelopp, synas statsmakterna ha sökt sörja för att motionärernas önskemål om bedömning av betalningsförmågan med hänsyn till vederbörande låntagares ekonomiska situation kan bli skäligen tillgodosett. Centralnämnden för frågor rörande ackordslån har i sitt yttrande till utskottet förklarat, att nämnden — i den mån särskilda åtgärder till beredande av lättnad för låntagarna vid blivande undersökning befinnas erforderliga — icke kommer att underlåta att till statsmakternas prövning framlägga de förslag i nämnda syfte, som betingas av omständigheterna. Under förhandenvarande förhållanden och med hänsyn till vad utskottet här anförut finner utskottet icke skäl föreligga att tillstyrka den av motionärerna begärda framställningen till Kungl. Maj:t i ämnet.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att motionerna I: 189 och II: 298 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 1 april 1938.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 54.
